

Oponentský posudek diplomové práce Šárky Peléškové

" Pozitivní a negativní vztah ke zvířatům "

Marek Špínka

Předložená studie Šárky Peléškové je kvalitní diplomovou prací. Zejména bych chtěl vyzdvihnout tyto její silné stránky:

- Práce má aktuální a prakticky významné téma se zajímavým interdisciplinárním aspektem.
- Práce je velmi dobře propojena s tématy dalších prací na oddělení etologie a ekologie zoologické katedry.
- Vážím si srovnávacího aspektu práce, která zkoumá analogické otázky u obojživelníků, ptáků a savců.
- Práce je velmi soustavně vypracována na dostatečném vzorku (počty předkládaných podnětů, počty hodnotitelů), rigorózně statisticky vyhodnocena a výsledky jsou rozumně interpretovány.
- Text je srozumitelný a výstižný, postupuje v konzistentním rytmu, je přehledně a soustavně členěn.
- Oceňuji také přehledné a výstižné ilustrace a tabulky. Použití barvy v ilustracích pomáhá vnímat přímo studované souvislosti. Přehledným tabulkám také pomáhá použití různých barev textu.

K práci mám několik otázek / připomínek:

1. Celkovému přehledu a porozumění výsledkům by prospělo, kdyby práce zobrazila zjištěné vztahy mezi vlastnostmi graficky pomocí sítě vztahů. Síla spojnice mezi vlastnostmi by vyjádřila r^2 , barva by mohla značit, zda je vztah kladný nebo záporný. Ačkoli text popisuje vztahy soustavně a uspořádaně, udržet výsledky v mysli je obtížné až nemožné. Mezi 5 veličinami je celkem 10 párových vztahů a to při asi 7 různých studovaných taxonech dává 70 kvantitativních údajů. Kdyby byl pro každý taxon vytvořen jeden takový graf, bylo by z těchto sítí také vidět, které proměnné a které vztahy byly u kterého taxonu zkoumány. Možná by se v grafech dala pomocí symbolů vpravit i informace o použité metodě – viz následující bod.
2. K hodnocení byly použity tři různé metody – řazení fotografií, výběr fotografií a numerická škála přes internet. To sice umožní porovnat metody mezi sebou, pokud jsou použity u stejné taxonomické skupiny. Ale v práci byly různé metody použity u různých skupin, což může naopak ztěžovat porovnání výsledků mezi skupinami. Proč byly metody takto „nesystematicky“ použity? Ve zpětném pohledu: bylo možné při volbě metod postupovat systematictěji?
3. Autorka si vcelku pochvaluje shodu mezi metodami. Ve výsledcích však vidím některé hodnoty, které ukazují na potenciálně značné diskrepance týkající se metody výběru 5 „nej“ zvířat. Např. u savců byla mezi druhy, které by lidé chránili nejvíc a nejmíň, korelace pouze Spearmanovo $r = -0,3588$ (str 38). To znamená, že jedna proměnná vysvětluje jen necelých 13% ($r^2 = 0,1287$) druhé a je tedy mezi nimi jen velmi slabá vazba. To ale nedává mnoho smyslu, neboť otázka míry ochrany se týká všech druhů a logicky by měla být brána jako jedno lineární kontinuum. Z tohoto výsledku vyplývá, že metoda „nej 5“ dává velmi se rozcházející výsledky pro „nejvíc

5“ a pro „nejmíň 5“ a je tedy naprosto nejasné, zda něco podstatného vypovídá pro většinu druhů uprostřed. Domnívám se tedy, že tato metoda je problematická, snad s výjimkou případu, kdy by nás opravdu zajímaly jen extrémy. Uvedná podivně nízká shody není v práci vůbec diskutována, např v diskusi na str 47 je jednou větou konstatováno, že vztah mezi oběma veličinami byl negativní.

4. Respondentům byla dána instrukce, aby „u otázek na ochranu druhů nebrali v potaz případné znalosti ohroženosti či užitečnosti zvířete apod., ale soustředili se na to, co mohou vidět na obrázcích“ (str. 22). Tato instrukce je podle mého názoru dosti matoucí. Podobně by bylo možné účastníky instruovat, aby „při hodnocení krásy nebrali v potaz, jak zvíře vypadá, ale soustředili se na to, jaká může být ohroženost či užitečnost zvířete.“ Zároveň je takto předložená instrukce, právnicky řečeno, navádějící. Mohly být nalezené vztahy mezi krásou a ochotou ochránit dány, přinejmenším z části, touto návodnou instrukcí?
5. Pokládám za nešťastné, že v textu popisujícím výsledky jsou jako naprostá synonyma zaměňovány výrazy „krása“ a „atraktivita“ (např. abstrakt, str 35, 41, 48), ačkoli se v úvodu jasně praví: „*Atraktivita objektu však není totéž co krása, jelikož může zahrnovat i negativní emoce, jako například nenávisť. Zajímavé mohou být i nápadné, neobvyklé či podivné objekty, přestože jsou z určitého hlediska hodnoceny jako „ošklivé“ (Ortony et al. 1990 ex Landova et al. 2014; Landova et al. 2014). Rovněž výše zmíněná teorie biofilie říká, že člověk je přitahován k živým organismům, i když jeho vztah k nim nemusí být primárně kladný (Wilson 1984).*“ Proč tedy práce, vědoma si těchto jasných dokladů, že krása a atraktivita nejsou totéž, nezůstala konzistentně u výrazu krása?
6. U obojživelníků vyšla nejtěsnější negativní souvislost mezi krásou a odporností ($r^2 = 0.93$). Nemohlo to být dáno zčásti metodou, kdy otázky na tyto dvě vlastnosti byly položeny zároveň na jedné stránce hned pod sebou (str 23), a tedy člověk viděl své hodnocení odpornosti a aby nebyl nekonzistentní, dává krásu zrcadlově hodnocenou?
7. V práci jsou pro různé vztahy veličin, zřejmě podle rozložení, použity buď Pearsonovy nebo Spearmanovy korelace. To je v pořádku, ale problémem je srovnatelnost: zatímco pro Pearsona jsou uváděny hodnoty r^2 , pro Spearmana je udáváno r . Víím, že uvádět u Spearmana kvadratickou hodnotu není příliš obvyklé, ale není na tom nic špatného (vždyť Spearman je Pearson spočítaný na rankových hodnotách) a zde je to porovnání nutné – takto je čtenář uváděn v omyl, když si porovnává sílu vztahů podle neporovnatelných hodnot – nebo musí mít vedle práce otevřenou kalkulačku.
8. Spearman – byl použit vzoreček beroucí v úvahu uzly – ties? Podle tabulek v přílohách je „zauzlována“ naprostá většina hodnot – třeba polovina všech jsou nuly.
9. Červená barva přispívá k znechucení ze vzhladu ptáka (str 49). To mi nejde do oka: hýl, kardinál, červenka, strakapoud, čápův zobák ... Nemá červená tento vliv, jen když jde o barvu holé kůže bez peří?

Tato málo odporná diplomová práce prokazuje, že autorka dosáhla schopnosti hezky vědecky pracovat. Jí i vedoucí diplomové práce blahopřeji k atraktivním výsledkům a těším se na jejich opublikování. Diplomovou práci vřele doporučuji k obhájení.